

Elżbieta Zuzańska-Żyśko

Uniwersytet Śląski w Katowicach

KOZIEGŁOWY – MIASTO SUKCESU GOSPODARCZEGO

Wprowadzenie

W Polsce trwają nieustające dyskusje nad rolą małych miast w systemie osadniczym i ich miejscem w strukturze gospodarczej. W niektórych regionach Polski małe miasta stanowią istotne ogniwo rozwoju lub przybierają dawną rolę przekaźnika między obszarami wiejskimi a miastem¹. W wielu przypadkach stanowią one ważny lokalny rynek pracy, szczególnie na obszarze o rozproszonej sieci osadniczej. Ale równie często zauważa się ich „omijanie” inwestycyjne na rzecz wyżej ulokowanych centrów w hierarchii osadniczej, niedocenywanie ich walorów położenia, tańszej renty gruntowej, potencjału endogenicznego i ograniczanie ich funkcji do roli ośrodków satelitarnych znajdujących się w strefie suburbannej. W rzeczywistości każde miasto posiada własne indywidualne cechy, odmienną ścieżkę i szanse, które nie zawsze są wykorzystywane w dostateczny sposób.

Przykładem udanych przemian gospodarczych i sukcesu w sferze ekonomicznej jest małe miasto Koziegłowy położone w województwie śląskim. Jest to typ gminy, której ścieżka rozwoju ukazuje dobry przykład pozytywnych działań oddolnych na szczeblu lokalnym. Ważną rolę w osiągnięciu sukcesu odegrał tu kapitał endogeniczny, który przyczynił się do niezwykle dynamicznej przedsiębiorczości i specjalizacji funkcjonalnej tego obszaru. Celem opracowania jest opisanie tego sukcesu i wskazanie czynników, które przyczyniły się do jego narodzin. Postawiono hipotezę badawczą, że Koziegłowy odniosły sukces gospodarczy na skutek kapitału endogenicznego.

---

¹ Z. Wysocki: Małe miasta. Statystyka Regionalna. GUS, Warszawa 1971, nr 24, s. 8; K. Heffner: Małe miasta w rozwoju obszarów wiejskich. W: Małe miasta a rozwój lokalny i regionalny. Red. K. Heffner. AE, Katowice 2005.

Słowo sukces jest pojęciem względnym i bardzo subiektywnym w ocenie. Według „Słownika języka polskiego”², oznacza udanie się zamierzonego przedsięwzięcia, sprawy lub powodzenie, a także osiągnięcie i wyczyn³. Zatem obszar sukcesu gospodarczego to teren, który odniósł ekonomiczny postęp i pozytywne przemiany. Można go także zdefiniować jako jednostkę przestrzenną lepiej od innych wykorzystującą obiektywne warunki rozwoju⁴. W przypadku małych miast będzie to pozytywny kierunek przemian i wymierne korzyści ekonomiczne. Pojęcie obszaru sukcesu jest przedmiotem badań niewielu opracowań, z których można wyróżnić m.in. studia regionalne, lokalne, a także bardziej teoretyczne wyjaśniające mechanizmy marketingowe. T. Kalinowski⁵ badając sukces gospodarczy województw w Polsce wskazał, że najistotniejszym czynnikiem rozwoju regionu są: gospodarka (waga 40%), kapitał ludzki (20%), warunki życia (20%), infrastruktura techniczna (10%), funkcjonowanie samorządów (10%). W odniesieniu do analizowanych Koziegłów wszystkie te czynniki zostały spełnione, chociaż na obecnym etapie trudno stwierdzić proporcje poszczególnych elementów w odniesionym sukcesie gospodarczym. Uważa się także, że zarządzanie miastem coraz bardziej staje się polem działań menedżerskich związanych z przedsiębiorczym zarządzaniem zasobami miejskimi, a sukces miasta jest funkcją kosztu pracy i wielkości wartości dodanej⁶. Z kolei J. Bański⁷ podkreśla, że sukces może być procesem stałego rozwoju lub dynamicznym wzrostem wywołanym jednorazowym zjawiskiem. Analizując wiejskie obszary sukcesu gospodarczego wytypował on 13 najlepiej rozwijających się gmin w Polsce i wskazał najistotniejsze czynniki sukcesu. Były to: aktywność inwestorów zagranicznych (czynnik społeczno-ekonomiczny), wyposażenie w infrastrukturę (czynnik techniczno-organizacyjny), sąsiedztwo dużego miasta (czynnik lokalizacyjny) i w dalszej kolejności aktywność gospodarcza mieszkańców oraz wykształcenie i aktywność społeczna. Inny badacz⁸, analizując obszary sukcesu wsi

² Słownika języka polskiego. PWN, Warszawa 1966, s. 904.

³ Z. Kopaliński: Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem. Muza, Warszawa 2000, s. 478.

⁴ Dynamika i czynniki sukcesu lokalnego w Polsce. Red. G. Gorzelak, B. Jałowiecki, W. Dziemianowicz, W. Roszkowski, T. Zarycki. „Studia Regionalne i Lokalne” 1998, nr 25, s. 81-151.

⁵ Sukces rozwojowy polskich województw. Red. T. Kalinowski. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2006.

⁶ J. Komorowski: Marketing a potrzeba sukcesu miasta. „Czasopismo Geograficzne” 1998, z. 3-4, s. 275-293.

⁷ J. Bański: Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego – koncepcja i diagnoza. Studia Obszarów Wiejskich. IGiPZ PAN, PTG, Warszawa 2008.

⁸ K. Czapiewski: Koncepcja wiejskich obszarów sukcesu społeczno-gospodarczego i ich rozpoznanie w województwie mazowieckim. Studia Obszarów Wiejskich. IGiPZ PAN, PTG 2010, t. XXII.

mazowieckich, zdiagnozował gminy o wysokich zasobach potencjału własnego, które mogą służyć za wzór do naśladowania, chociaż, jak piszą Hughes i Marden za Czapiewskim⁹, sukcesu nie można skopiować i skutecznie go naśladować.

Na sukces miasta składa się wiele różnych czynników. Można je podzielić na dwie grupy: 1) kapitał endogeniczny bazujący na lokalnych zasobach¹⁰, 2) kapitał egzogeniczny zwany potencjałem zewnętrznym¹¹.

Do pierwszej grupy można zaliczyć lokalny majątek w postaci gruntów, nieruchomości i bazę produkcyjną, zasoby przyrodnicze, w tym np. podziemne zasoby wód, oraz wewnętrzny, lokalny kapitał społeczny: etos pracy, aktywność gospodarczą mieszkańców, zdolność do działania, porozumienia, dostosowywanie się do zmian. Właśnie endogenne zasoby według P. Korcellego¹² powinny być podstawą potencjału gospodarczego małych miast. Powinny być także uwzględniane w krajowej polityce przestrzennej. Z kolei do drugiej grupy czynników – egzogenicznych można zaliczyć elementy niezależne od lokalnej społeczności, takie jak np. położenie komunikacyjne, dyfuzja innowacji (impuls rozwojowy), kapitał zewnętrzny w tym inwestycje zagraniczne oraz inne zewnętrzne czynniki niezależne od lokalnych zasobów.

1. Charakterystyka obszaru badań

Koziegłowy to gmina miejsko-wiejska. Leży ona w środkowej części województwa śląskiego w powiecie myszkowskim. Liczy około 14 tys. mieszkańców. W mieście mieszka zaledwie 2,5 tys., co stanowi 17% populacji. Jest to rozległa gmina obejmująca 160 km², na terenie której znajduje się 26 sołectw. Układ przestrzenny charakteryzuje się bardzo dużym rozproszeniem, ale nie ma tu istotnych barier rozwojowych spowodowanych topografią terenu. Ten układ przestrzenny sprzyja rozprzestrzenianiu się przedsiębiorczości z uwagi na niewielkie rozmiary wsi i silne więzi lokalne oraz powiązania rodzinne. Miasto leży około 40 km od stolicy regionu – Katowic. Jego położenie można określić jako peryferyjne w stosunku do centrum. Dystans dzielący Koziegłowy od zespołu miejskiego jest znaczny, a rezerwy wolnej przestrzeni w samej aglomeracji powodują, że Koziegłowy nie są aż tak bardzo atrakcyjną gminą dla inwestorów,

⁹ Ibid., s. 32-33.

¹⁰ J. Parysek: Podstawy gospodarki lokalnej. UAM, Poznań 1997; G. Gorzelak, G.B. Konecka-Szydłowska: Kapitał endogeniczny w rozwoju małych miast (wybrane przykłady). Studia KPZK PAN. Red. K. Heffner, T. Marszał. Warszawa 2011, t. CXXXVI, s.155-166.

¹¹ Dynamika i czynniki..., op. cit.

¹² P. Korcelli: Podstawowe węzły układu osadniczego Polski na tle europejskiego systemu osadniczego (aglomeracje-metropolie). „Biuletyn KPZKPAN” 2007, z. 233, s. 87-113.

posiadającą specjalne walory gospodarcze. Istotne jest natomiast położenie gminy przy krajowej drodze DK-1 i zarazem E-75. Przez miasto przebiega także droga wojewódzka 789 z kierunku Kielce-Opole. To położenie ma swój wymiar organizacyjno-praktyczny, gdyż na terenie gminy znajduje się aż 20 jednostek Straży Pożarnych dobrze wyposażonych w sprzęt umożliwiający pomoc w wypadkach drogowych.

2. W drodze do sukcesu – przedsiębiorczość i dyfuzja innowacji

Sukces gospodarczy w Koziegłowach nie zrodził się nagle, lecz powstawał systematycznie. Jednak z całą pewnością zdynamiczował się on w początkowym okresie transformacji ustrojowej lat. 90., kiedy zaistniały odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Aktywność towarzyszyła tej społeczności lokalnej już w przeszłości historycznej. Nawet w okresie socjalizmu lat 80. XX wieku w Koziegłowach istniała znaczna przedsiębiorczość określana jako „prywatna inicjatywa”. Wytwarzano kapelusze, rękodzielnicze artykuły artystyczne (papierowe kwiaty) ze słomy, łyka, drewna, które były odbierane przez Cepelię. Służyły temu zdolności manualne kobiet podtrzymujących lokalną tradycję plecionkarstwa w kołach gospodyń wiejskich. Sprzyjała temu także Spółdzielnia Przemysłu Artystycznego w Koziegłowach, która kontynuowała tradycje przedwojennej szkoły dla zamożnych ziemianek, gdzie uczono gotowania, pieczenia, haftowania i innych prac domowych. Wytwarzano też różne figurki z gipsu oraz zabawki z tworzywa sztucznego.

Pod koniec lat 80. narodziła się też nowa specjalizacja miasta a więc produkcja choinek. Był to impuls rozwojowy dla miasta, który następnie poprzez dyfuzję innowacji przenosił się na coraz to większy obszar miasta, a następnie okoliczne wsie, początkowo te położone najbliżej.

Dwie rodziny z Koziegłów Narlotów i Sojskich handlując choinkami rodzimej produkcji postanowiły rozłożyć ten produkt na elementarne czynniki pierwsze. Pozyskiwali oni następnie materiały do produkcji choinek z państwowych zakładów i założyli wspólną firmę produkującą choinki. Ludzie zatrudnieni w tej firmie w następnym roku nie byli już zwykłymi pracownikami, gdyż zakładali własne firmy „kopie” produkujące choinki według identycznego wzoru. Ponieważ proces produkcyjny nie wymagał większych umiejętności i wysokich nakładów finansowych, byli pracownicy stawali się przedsiębiorcami. W kolejnych latach ich pracownicy postępowali w ten sam sposób. Tak więc przemysł garażowy powstał poprzez naśladownictwo i „pączkowanie się” firm tej samej branży i tego samego prostego procesu technologicznego. Jednak „matka za-

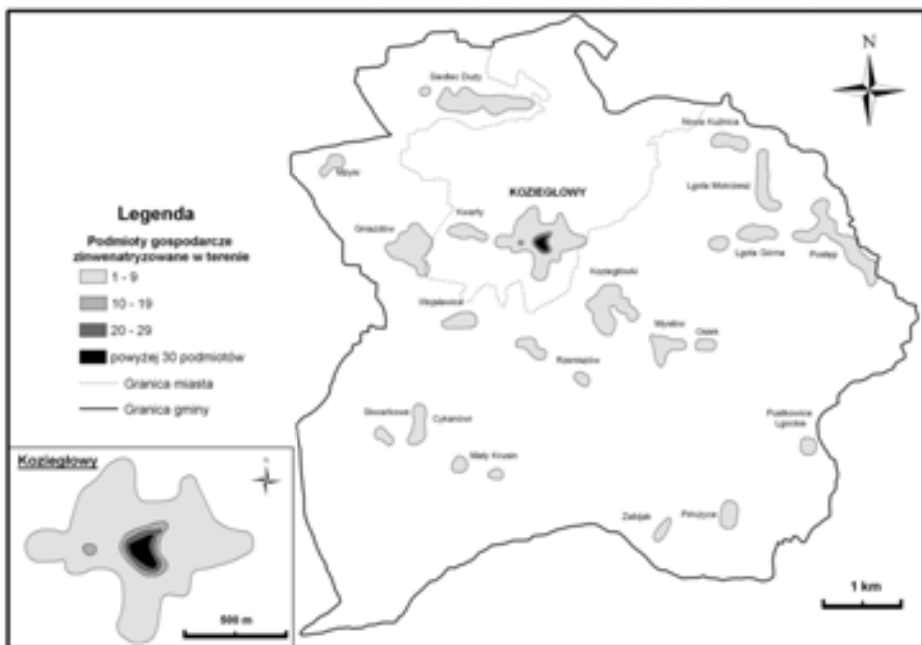
łożycielka”, a więc jedna z rodzin, w krótkim czasie przebranzowiła się i rozpoczęła zupełnie nową działalność gospodarczą z branży rybnej. Jest to znana w Polsce firma SONA.

Produkcja sztucznych choinek rozwinęła się na niebywałą skalę w tak małej społeczności. W latach 2000–2008 istniało aż 450 firm produkujących choinki, wieńce, kwiaty i ozdoby świąteczne (np. łańcuchy świąteczne). Niestety wśród producentów nie powstała współpraca na polu biznesu, rynków zbytu czy dostępu do bazy materiałowej. Duża konkurencja przyczyniła się do zamknięcia części zakładów, które nie sprostały wymogom rynku, ale i tak obecnie działa około 350 firm tej branży (dane UMiG Koziegłowy). Maszyny do produkcji choinek wymyślili rodzimi producenci. Surowiec pochodzi z Polski, Chin lub Tajlandii. Powstają określone wzory w poszczególnych latach, jest duża elastyczność i różnicowanie jakości tworzywa i wzornictwa. Przedsiębiorcy nie potrafią nawiązać także efektywnej współpracy z samorządem lokalnym, który widzi potrzebę wypracowania wspólnej marki miasta mogącej wypromować rodzimy „przemysł choinkarski”. W tym celu podjęto próbę zorganizowania przez Urząd Miasta powierzchni wystawowej na targach w Berlinie, ale nie było zainteresowania ze strony lokalnych producentów. Tylko jedna firma zgłosiła akces w tym przedsięwzięciu. Zauważa się brak zrozumienia przedsiębiorców w zakresie współpracy i stworzenia np. stowarzyszenia na rzecz wypracowania produktu markowego, jakim mogła by się stać sztuczna choinka koziegłowska, lub klastra ułatwiającego działalność.

Wyprodukowane choinki są sprzedawane na rynkach lokalnych, regionalnych, krajowych i zagranicznych. Produkty są wystawiane obecnie na prywatnych posesjach w formie stoisk, na straganach na targu w Koziegłowach, w Będzinie i innych targowiskach w Polsce, w prywatnych sklepach, hurtowniach. Są także wysyłane na eksport np. do Holandii (nietypowe choinki z czarnej żyłki), Rosji (w kolorze czerwonym), Niemiec, Szwecji, Czech, Słowacji, Rumunii. Niektóre firmy mają swoje oddziały na Ukrainie. W mieście zorganizowano święto choinki, ale również ta inicjatywa nie zalażła zainteresowania wśród przedsiębiorców, którzy nie widzą korzyści ze współpracy i promocji wspólnego produktu markowego. Świadczy to o małej świadomości przedsiębiorców, że wspólnie można osiągnąć sukces lub też wynika z obawy o utratę własnych rynków zbytu.

W ramach ćwiczeń z geografii społeczno-ekonomicznej przeprowadzono badania terenowe (wrzesień 2010), które miały na celu zinventaryzować podmioty wyspecjalizowane w choinkarstwie. Badanie przeprowadzono w całej gminie. Tym samym próbowano odpowiedzieć na pytanie, czy produkcja i sprzedaż sztucznych choinek jest zauważalną działalnością w przestrzeni mias-

ta i sąsiednich wsiach. Badania terenowe potwierdziły przypuszczenie o silnej specjalizacji produkcji, która przybiera formę koncentracji na terenie miasta Koziegłowy oraz we wsi Koziegłówki oraz rozproszenia w pozostałych wsiach. Innowacja produkcji przenoszona jest na sąsiednie obszary do wsi Gniazdów, Mysłów, Sielec (rys. 1). Należy zaznaczyć, że inwentaryzacja w terenie dotyczyła firm, które miały wywieszone szyldy o produkcji lub sprzedaży choinek, wiązane, wieńców lub w inny sposób reklamowały swoje produkty. Zinwentaryzowano około 50 firm choinkowych, co stanowi około 16%. Wynika to z faktu, że nie wszyscy producenci posiadają stosowne reklamy na posesjach informujące o działalności gospodarczej. W całej gminie, która charakteryzuje się dużym rozproszeniem zabudowy, zauważa się silną aktywność działalności gospodarczej. Razem zinwentaryzowano 35% firm faktycznie istniejących (około 500 firm), z tego 86 zakładów produkcyjnych, 363 punktów usługowych i 56 obiektów infrastrukturalnych o charakterze usługowym. Przestrzenne rozmieszczenie aktywności gospodarczej skłania do wniosków, że przyjmuje ona formę rozproszoną, co nawiązuje do układu osadniczego oraz istniejącego układu komunikacyjnego.

Rys. 1. Rozproszenie działalności gospodarczej w gminie Koziegłowy

Wbrew pozorom wyizolowane wsie sprzyjają przedsiębiorczości, ponieważ mniejsze społeczności są bardziej podatne na rozprzestrzenianie się różnego typu informacji. Sprzyjają temu dobre stosunki sąsiedzkie i powiązania rodzinne.

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o sukcesie miasta i gminy Koziegłowy są zasoby lokalne, tzn. kapitał ludzki, a dokładniej przedsiębiorczość społeczności lokalnej. Główne cechy tej społeczności to: etos pracy, pomysłowość, naśladownictwo, pracowitość, tradycje rękodzielnicze plecionkarstwa i powiązania rodzinne. Nakładanie się tych cech sprawiło, że na niewielkim obszarze zaczęły powstawać podobne przedsiębiorstwa. W sposób chałupniczy w garażach i zabudowania gospodarczych wykorzystując swoje prywatne zabudowania i ziemię, która w przeszłości miała przeznaczenie rolnicze, produkowano towary o charakterze ponadlokalnym, a więc zbywalne poza granicami miasta regionu czy kraju. Bazując na lokalnych umiejętnościach wytwarzania rękodzieła ludowego z wiórek osikowych, tzw. łyka, w dalszym ciągu są wytwarzane w Koziegłowach koszyczki, kobiałki, kapelusze, elementy dekoracyjne, w tym kwiaty. Obecnie stara forma plecionkarstwa nie znajduje uzasadnienia w dekoracyjnych elementach folklorystycznych. Działalność ta przeszła transformację i obecnie unowocześnienie technologii i wzornictwa sprawiło, że nowe drewniane kwiaty i ozdoby stały się konkurencyjnym produktem dla takich ozdób pochodzenia chińskiego. Rękodzieło było także jednym z pośrednich czynników sukcesu na tym obszarze. Tradycja i umiejętności zdobyte w plecionkarstwie zostały przeniesione do procesu technologicznego produkcji choinek, wieńców, wiązanek i sztucznych kwiatów. Można stwierdzić, że nastąpiła w Koziegłowach sukcesja produktu z tradycyjnego w bardziej nowoczesny i zaawansowany technologicznie.

Ważnym elementem w drodze do sukcesu i rozwoju działalności gospodarczej w Koziegłowach jest prywatna własność ziemska oraz zabudowania gospodarcze, w których odbywa się produkcja. Jest to również istotny czynnik rozwojowy w uruchomieniu i prowadzeniu działalności gospodarczej. Prywatna własność, zarówno dom, garaż i oczywiście wszelkiego rodzaju grunty ułatwiają rozpoczęcie działalności i wpływają na dużą elastyczność podejmowanych decyzji (np. zaciągnięcie kredytu pod hipotekę na zakup nowych maszyn, linii technologicznej, modernizację istniejącej infrastruktury). Według danych GUS, w 2008 roku firm w sekcji działalność produkcyjna na terenie miasta było 138 (w tym 128 do 9 osób) i 244 (w tym 233 do 9 osób) w 26 wsiach. Razem były 382 firmy produkujące różne towary. Aż 94% produkcji odbywa się w małych

przedsiębiorstwach w 361 firmach. Ten rodzaj działalności można porównać do postfordowskiego modelu elastycznej specjalizacji produkcji¹³.

Wytwarzanie choinek wiąże się z dużą sezonowością na rynku pracy, nawet jeśli są one robione z żyłki plastikowej przez cały rok. Z tym problemem przedsiębiorcy radzą sobie stosując elastyczną formę produkcji. Na wiosnę wytwarzane są palmy wielkanocne, latem kapelusze z łyka drzewnego (z drewna osikowego)¹⁴ oraz kwiaty z drewna osikowego. Produktem markowym jest tzw. osikowa dolina państwa Noszczyków. Firma produkuje przepiękne elementy dekoracyjne o wysokich walorach estetycznych, które mogą być wykorzystywane do dekoracji ekskluzywnych przestrzeni instytucjonalnych.

Czynniki i efekty sukcesu gospodarczego to:

1. Wzrost dochodów własnych gminy. Budżet gminy Koziegłowy kształtował się na poziomie prawie 35 mln i w porównaniu do 1995 roku wzrósł z 4,1 mln. Ale w tym czasie wiele zadań zostało przeniesionych na poziom gminny w Polsce. Natomiast ważne w przypadku analizowania sukcesu gospodarczego są dochody własne gminy. Wszystkie dochody gminne dzielą się na trzy grupy: dochody własne, subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa. Dochody własne to głównie podatki od nieruchomości, rolny, leśny, od środków transportu, psów, od czynności cywilnoprawnych, karty podatkowej. Są to różne opłaty administracyjne, targowe, skarbowe, za wieczyste użytkowanie, za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W Koziegłowach dochody własne wzrosły z 1,8 mln w 1995 roku do 14,5 mln w 2009 roku. Ich udział w budżecie w 1995 roku wynosił 43%, w 2000 42%, w 2005 38%, 2009 42%. Miasto wytwarza około 29% dochodów własnych, pozostałe pochodzą z obszarów wiejskich. Największe wpływy z podatków pochodzą z miasta oraz Cynkowa 8% (116 000), Koziegłówek 7% (100 000), Mysłowa 6% (88 000), Gniazdowa 5,7% (82 000) i Sielca Dużego 5,6% (81 000)¹⁵.

2. Silny rynek pracy i specjalizacja produkcji. Rynek pracy w gminie Koziegłowach w 2008 roku w dużych średnich i dużych podmiotach kształtuje się na poziomie około 1698 pracujących. Jest to zaledwie 40% faktycznego zatrud-

¹³ E. Zuzńska-Żyśko: *Małe miasta w okresie transformacji. Studium w regionie śląskim*. Śląsk, Katowice 2006, s. 207.

¹⁴ W przeszłości cała produkcja kapeluszy była eksportowana na Ukrainę na żniwa. Były one przewiewne, gdyż powstawały z naturalnego surowca, bardzo cienkiego wiórka drewnianego, natomiast po namoknięciu nie przepuszczały wody, gdyż drewno pęcznieje. Kapelusze wytwarza się z plecionki. Paski zszywa się i na odpowiedniej formie drewnianej (matrycy) formuje się rozmiar kapelusza.

¹⁵ Dane UMiG Koziegłowy.

nienia w gminie. Uwzględniając prywatną przedsiębiorczość rynek pracy może obejmować nawet 4,2 tys. Badając to miasto w latach 90. i kolejnych¹⁶ nasuwa się spostrzeżenie, że rynek ten zwiększa się i o ile w początkowych latach głównie za sprawą małych podmiotów do 5 i do 9 osób, to w ostatnim okresie coraz bardziej wzrasta rola większych firm. Zdecydowana większość pracuje w podmiotach do 9 osób. Zarówno w 2003, jak i 2005 roku ich udział w rynku pracy wynosił około 60%.

Koziegłowy posiadają dodatnie saldo pracujących. W 2006 roku więcej ludzi przyjeżdżało (232) tu do pracy niż wyjeżdżało (203). Co prawda nadwyżka pracujących jest niewielka, bo wynosi zaledwie 29 osób, ale należy pamiętać, że w województwie śląskim tylko ok. 30 gmin miejskich, 13 miejsko-wiejskich i 4 wiejskie charakteryzuje się dodatnim saldem dojeżdżających do pracy. Poza tym znaczny udział w rynku pracy w Koziegłowach to samozatrudniający się przedsiębiorcy.

Z punktu widzenia społeczno-gospodarczego jest to niezwykle ważny rynek pracy dla lokalnej ludności. Posiada on duże znaczenie społeczne, gdyż miasto jest ośrodkiem centralnym dla otaczających wsi oraz sąsiednich gmin wiejskich. Jest ono ważnym dostarczycielem usług na poziomie lokalnym i ponadlokalnym, pełniąc też rolę uzupełniające na potrzeby miejscowych producentów. Ma tu miejsce produkcja w postaci m.in. wody mineralnej w 3 przedsiębiorstwach (Jurajska, Dobrawa i Dar Natury), ryb (Sona), przetwórstwa rybnego, choinek, wieńców na groby, kwiatów, stojaków do choinek, ozdób choinkowych, kapeluszy i czapek oraz wyrobów z łyka osikowego (kapelusze, kobiałki-łubianki na truskawki, kwiaty z wiórek), a także swetrów, plasteliny itd. Towary produkowane są w małych, średnich i dużych przedsiębiorstwach. Jednak rynek pracy zdominowany jest przez drobnych wytwórców. Aż 94% podmiotów to małe firmy zatrudniające do 9 osób. Około 6%, tj. 29 firm to podmioty zatrudniające 10-49 pracowników, jeden podmiot zatrudnia ponad 200 osób.

Analizując aktywność ekonomiczną mieszkańców i przedsiębiorczość stwierdza się, że jest ona wyższa w mieście w porównaniu z obszarem wiejskim. W latach 2000-2008 co 4 osoba mieszkająca w mieście prowadziła własną firmę, z kolei w 2009 roku co 7 osoba w wieku produkcyjnym. Tak wysoka ak-

---

¹⁶ E. Zuzańska-Żyśko: Rola małych podmiotów gospodarczych w kształtowaniu struktury funkcjonalnej małych miast w regionie śląskim. W: Małe miasta a rozwój lokalny i regionalny. Red. K. Heffner. AE, Katowice 2005, s. 135-148; Eadem: Funkcje małych miast na przykładzie gmin miejsko-wiejskich w województwie śląskim. W: Funkcje obszarów wiejskich. Red. E. Pałka. Akademia Świętokrzyska, Kielce 2005, s. 287-294; Eadem: Małe miasta..., op. cit., s. 207.

tywność dowodzi, że istotnym czynnikiem rozwoju, przemian i zarazem sukcesu gospodarczego jest kapitał ludzki w sferze prywatnej przedsiębiorczości. Innymi słowy, sami mieszkańcy są wartością ekonomiczną miasta, ich pomysłowość, pracowitość i zaangażowanie w biznesie. Oczywiście na aktywność wpływają wymierne korzyści finansowe, które są impulsem dalszej przedsiębiorczości.

Liczba bezrobotnych w gminie uległa znacznemu ograniczeniu. Samorząd lokalny uaktywnił program wspierający bezrobotnych w postaci wakacyjnego kursu prawa jazdy¹⁷. Aktywizacja społeczności lokalnych ma miejsce poprzez wspieranie kół gospodyń wiejskich (ok. 20 w całej gminie). Ponadto organizowane są warsztaty rękodzielnicze.

Unowocześnienie infrastruktury technicznej wpływa na poziom i jakość życia, a także na postrzeganie przestrzeni publicznej przez mieszkańców gminy. Jak zauważa J. Komorowski¹⁸, stosunek mieszkańców do zagospodarowania przestrzeni twórczo oddziałuje na pracujących dla miasta. Pozytywna percepcja to także pewien wymiar sukcesu. Przyczyniają się do tego nowe inwestycje infrastrukturalne podnoszące walory estetyczne i funkcjonalne analizowanego obszaru. Należą do nich m.in. remonty szkół, przedszkoli, domu kultury, wyposażenie w nowe tablice interaktywne, nowe wozy strażackie (w 2010 roku zakupiono 7 nowych samochodów – 20 jednostek straży pożarnej), nowe drogi, boiska w mieście i wsiach, lodowisko zimą (orlik biały), budowa placów zabaw, targowiska miejskiego, stacji uzdatniania wody dla całej gminy. Inwestycje wiążą się z jednej strony z wysokimi dochodami gminy, z drugiej z efektywnym zarządzaniem przestrzenią przez samorząd lokalny uwzględniający potrzeby miasta, ale także sąsiednich obszarów wiejskich.

W gminie działa 36 spółek prawa handlowego¹⁹, a 15 z nich była obecna już w 1995 roku. Znajdują się tu również 3 spółki z udziałem kapitału zagranicznego. Razem w gminie Koziegłowy istnieje 39 prywatnych podmiotów posiadających osobowość prawną. Liczba spółek wzrasta, to także pozytywny element rozwoju przyczyniający się do sukcesu gospodarczego. Są tu obecne także stowarzyszenia i organizacje społeczne (9) reprezentowane od 1997 roku. Ich liczba zwiększyła się trzykrotnie.

---

¹⁷ Dla 20 osób, w tym 10 bezrobotnych i 10 młodzieży z biedniejszych rodzin.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Spółki prawa handlowego to 13 podmiotów zarejestrowanych w mieście, dwie pierwsze powstały w 2001 roku.

Tabela 1

Czynniki sukcesu gospodarczego w Koziegłowach

Kategoria sukcesu	Czynniki wewnętrzne endogenne	Czynniki zewnętrzne egzogenne
1	2	3
SUKCES SPOŁECZNY	Kapitał społeczny – zasoby lokalnych biznesmenów Cechy społeczności lokalnych (pracowitość, pomysłowość, przedsiębiorczość, tradycje w prowadzeniu firmy) Powiązanie rodzinne i dostęp do informacji o materiałach do produkcji, rynkach zbytu Aktywność społeczno-kulturalna Rola samorządu lokalnego jako menadżera przestrzeni Procesy decyzyjne Obecność sprawnego i posiadającego wizję rozwoju gminy lidera w samorządzie lokalnym posiadającego odpowiednie wsparcie i zaplecze Instytucje wspomagające przedsiębiorczość Właściwe wykorzystanie potencjału lokalnego Wysoka frekwencja w wyborach Liczba organizacji pozarządowych	Aktywność polityczna Lokalni liderzy partyjni w strukturach regionalnych lub krajowych
SUKCES SPOŁECZNY	Warunki życia Wzrost zamożności mieszkańców Rozwój nowego budownictwa mieszkaniowego	
SUKCES INFRA-STRUKTURALNY	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną Wzrost długości dróg Unowocześnienie istniejącej infrastruktury	
SUKCES FINANSOWY	Wzrost dochodów budżetowych gminy	Wykorzystywanie środków unijnych
SUKCES EKONOMICZNY	Rozprzestrzenianie się produkcji według jednego wzorca technologicznego (dyfuzja innowacji) Specjalizacja branżowa (produkcja tego samego produktu) Miejsca pracy w małych przedsiębiorstwach – liczba podmiotów zatrudniająca do 9 osób Wysoka aktywność ekonomiczna – liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców Znaczny udział spółek prawa handlowego Wydatki budżetowe przeznaczane na inwestycje Silny rynek pracy (dodatnie saldo migracji dojeżdżających) Spadek bezrobocia	Firmy prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego Lokalizacja koncernu o randze międzynarodowej

cd. tabeli 1

1	2	3
INNE	Uwarunkowania przyrodnicze Uwarunkowania kulturowe Lokalna baza produkcyjna (nieruchomości, grunty uczestniczące w procesie produkcji, własność ziemską) Niewielka przestrzeń miasta niezbędna do rozprzestrzeniania się informacji poprzez powiązania lokalne	Położenie komunikacyjne

Podsumowanie

Przeanalizowane czynniki i proces narodzin efektywnej gospodarki rynkowej w Koziegłowach uzasadnił postawioną hipotezę, iż miasto odniosło sukces gospodarczy. Do najistotniejszych czynników odpowiedzialnych za ten stan rzeczy można zaliczyć wewnętrzne zasoby lokalne, a więc czynnik endogeny. Potencjał ten został wygenerowany na miejscu, powstał w lokalnej społeczności. Głównie jest to aktywność gospodarcza i wysoki kapitał ludzki oraz społeczny dotyczący zarówno przedsiębiorców, jak i władz lokalnych. Impulsem gospodarczym był także dobry pomysł, przedsiębiorczość i pracowitość lokalnych liderów biznesu. Istotną rolę odegrała też mała przestrzeń miasta umożliwiającą rozprzestrzenianie się innowacji do pobliskich wsi poprzez naśladownictwo i przenoszenie produkcji choinek z domu do domu. Porównując badane miasto z innymi małymi ośrodkami w regionie, a nawet kraju oraz badając poziom usług na Śląsku i w Wielkopolsce²⁰ oraz rynek pracy w trzech województwach śląskim, dolnośląskim i opolskim można stwierdzić, że Koziegłowy posiadają wysoki stopień rozwoju lokalnego zarówno w sferze instytucji publicznych, jak i w sferze biznesu. Przykład tego małego miasta uświadamia, że wewnętrzne zasoby i odśrodkowe impulsy lokalne to podstawa sukcesu.

Literatura

- Bański J.: Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego – koncepcja i diagnoza. Studia Obszarów Wiejskich. IGiPZ PAN, PTG, Warszawa 2008.
- Czapiewski K.: Koncepcja wiejskich obszarów sukcesu społeczno-gospodarczego i ich rozpoznanie w województwie mazowieckim. Studia Obszarów Wiejskich. IGiPZ PAN, PTG 2010, t. XXII.

²⁰ B. Konecka-Szydłowska, R. Szmytkie, E. Zuzńska-Żyśko: Role of Services in the Economies of Small Towns of Silesia Region and Wielkopolskie Voivodship. „Bulletin of Geography”. NCU, Toruń 2010, No. 14, s. 51-62.

Dane UMiG Koziegłowy.

Dynamika i czynniki sukcesu lokalnego w Polsce. Red. G. Gorzelak, B. Jałowiecki, W. Dziemianowicz, W. Roszkowski, T. Zarycki. „Studia Regionalne i Lokalne” 1998, nr 25.

Gorzelak G., Konecka-Szydłowska G.B.: Kapitał endogeniczny w rozwoju małych miast (wybrane przykłady). Studia KPZK PAN. Red. K. Heffner, T. Marszał. Warszawa 2011, t. CXXXVI.

Heffner K.: Małe miasta w rozwoju obszarów wiejskich. W: Małe miasta a rozwój lokalny i regionalny. Red. K. Heffner. AE, Katowice 2005.

Komorowski J.: Marketing a potrzeba sukcesu miasta. „Czasopismo Geograficzne” 1998, z. 3-4.

Konecka-Szydłowska B., Szmytkie R., Zuzańska-Żyśko E.: Role of Services in the Economies of Small Towns of Silesia Region and Wielkopolskie Voivodship. „Bulletin of Geography”. NCU, Toruń 2010, No. 14.

Kopaliński Z.: Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem. Muza, Warszawa 2000.

Korcelli P.: Podstawowe węzły układu osadniczego Polski na tle europejskiego systemu osadniczego (aglomeracje-metropolie). „Biuletyn KPZKPAN” 2007, z. 233.

Parysek J.: Podstawy gospodarki lokalnej. UAM, Poznań 1997.

Słownik języka polskiego. PWN, Warszawa 1966.

Sukces rozwojowy polskich województw. Red. T. Kalinowski. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2006.

Wysocki Z.: Małe miasta. Statystyka Regionalna. GUS, Warszawa 1971, nr 24, s. 8.

Zuzańska-Żyśko E.: Funkcje małych miast na przykładzie gmin miejsko-wiejskich w województwie śląskim. W: Funkcje obszarów wiejskich. Red. E. Pałka. Akademia Świętokrzyska, Kielce 2005.

Zuzańska-Żyśko E.: Małe miasta w okresie transformacji. Studium w regionie śląskim. Śląsk, Katowice 2006.

Zuzańska-Żyśko E.: Rola małych podmiotów gospodarczych w kształtowaniu struktury funkcjonalnej małych miast w regionie śląskim. W: Małe miasta a rozwój lokalny i regionalny. Red. K. Heffner. AE, Katowice 2005.

KOZIEGŁOWY – CITY OF THE ECONOMIC SUCCESS

Summary

The article describes a small town Koziegłowy, which has succeeded a lot from the economic point of view, and analyses the main factors that contributed to its birth. Among those, the most important one is the endogenic capital understood as the inner local resources. Thanks to the resourcefulness and ingeniousness of the local population and the diffusion of the innovation, the town and the neighbouring villages have become a well-known manufacturer of artificial Christmas tree, not only in the region but also in the country, and the municipality have enriched itself in a wide range of social and economic investments. Competent local resources management combined with the positive factors in the economic, financial, infrastructure and social spheres have decided about good use of all the development conditions.